

Національна академія наук України
Інститут держави і права Національної академії наук України імені В. М. Корецького
Національна академія правових наук України
Державна наукова установа «Інститут інформації, безпеки і права
Національної академії правових наук України»
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Інститут Управління державної охорони
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ТРАНСФОРМАЦІЯ ВІЙСЬКОВОГО ПРАВА В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ І ЗАГРОЗ

**Збірник матеріалів
Міжвідомчої науково-практичної конференції**

м. Київ, 9 червня 2026 р.

Київ-Одеса
2026

УДК 355/359:34(477)(063)

Т 65

*Рекомендовано до друку
вченою радою Державної наукової установи «Інститут інформації,
безпеки і права Національної академії правових наук України»,
протокол № 2 від 30 червня 2026 р.*

Упорядники:

П. П. Богуцький, А. Р. Крусян, О. В. Лебединська, М. А. Микитюк

Т 65 Трансформація військового права в умовах сучасних викликів і загроз : зб. матеріалів Міжвідомч. наук.-практ. конф. (м. Київ, 9 черв. 2026 р.) / упоряд.: П. П. Богуцький, А. Р. Крусян, О. В. Лебединська, М. А. Микитюк. – Київ ; Одеса, 2026. – 332 с. ISBN 978-617-8763-26-8

У збірнику висвітлені питання щодо місця військового права у системі національного права та його розвитку в сучасних умовах, проблем систематизації військового законодавства, публічного адміністрування у сфері оборони, соціально-правового захисту військовослужбовців і членів їхніх сімей, ветеранів військової служби, правового статусу служби капеланства, військової деліктології, операційного права, формування та інституційного розвитку системи військової юстиції, механізмів відповідальності за злочин агресії та воєнні злочини. Акцентовано увагу на практичних питаннях удосконалення законодавчого регулювання військових, цивільно-військових відносин і застосування військового права.

Видання розраховано на науковців, фахівців, експертів у сферах національної безпеки й оборони, права національної безпеки та військового права, викладачів і здобувачів вищої освіти у вищих військових навчальних закладах, а також на представників складових сектору безпеки й оборони.

Матеріали тез доповідей подано в авторській редакції.

УДК 355/359:34(477)(063)

- © Колектив авторів, 2026
- © Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2026
- © Державна наукова установа «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України», 2026
- © Інститут управління державної охорони Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2026

ISBN 978-617-8763-26-8

ЗМІСТ

1. ВСТУПНЕ СЛОВО

<i>Олександр Скрипнюк</i>	10
---------------------------------	----

2. ПРИВІТАННЯ

<i>Олександр Бандурка</i>	14
<i>Микола Удовик</i>	16

3. РЕКОМЕНДАЦІЇ

РЕКОМЕНДАЦІЇ УЧАСНИКІВ МІЖВІДОМЧОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ «ТРАНСФОРМАЦІЯ ВІЙСЬКОВОГО ПРАВА УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ТА ЗАГРОЗ»	18
--	----

4. ДОПОВІДІ, ВИСТУПИ, ОБГОВОРЕННЯ

4.1. ТЕОРІЯ ВІЙСЬКОВОГО ПРАВА ТА СТРАТЕГІЯ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ОБОРОНИ

<i>Пилипчук В. Г.</i> ІСТОРИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РФ ТА РОЗВИТКУ СИЛ ОБОРОНИ УКРАЇНИ	23
<i>Онїщенко Н. М.</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ВІЙСЬКОВЕ ПРАВО: ДОКТРИНАЛЬНІ НОТАТКИ. . .	30
<i>Богущийкий П. П.</i> ВІЙСЬКОВЕ ПРАВО УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ: ПРАКСЕОЛОГІЧНИЙ ДИСКУРС	33
<i>Остапенко А. І.</i> АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ОБОРОНИ УКРАЇНИ	37
<i>Строков І. В.</i> АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОПТИМІЗАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ	43

4.2. ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ ОБОРОНИ ТА ВІЙСЬКОВЕ УПРАВЛІННЯ

<i>Пащинський В. Й.</i> АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС СКЛАДОВИХ СИЛ ОБОРОНИ: ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ТА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ	47
---	----

Калиновський Б. В. ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАКРІПЛЕННЯ СТАТУСУ ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ ТА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ	52
Котляренко О. П. ВІДСІЧ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ: ДО ПИТАННЯ ПРАВОВОЇ ВИЗНАЧЕНОСТІ	58
Колеснік Н. В. ДАКТИЛОСКОПЮВАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ БІОМЕТРИЧНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ	64
Микитюк М. А. РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ВЗАЄМОДІЇ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЇ ОХОРОНИ УКРАЇНИ З ІНШИМИ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ОХОРОНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	69
Пащенко Є. М. ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА У СИСТЕМІ ВІЙСЬКОВОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ	72
Похиленко І. С. ІСТОРИЧНІ ВІЙСЬКОВІ КЛАДОВИЩА У СИСТЕМІ ОХОРОНИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ: КОЛІЗІЇ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	76
Сербінов І. Є., Плаксієв А. І. ЦИФРОВІЗАЦІЯ ДОНЕСЕННЯ ПРО УКОМПЛЕКТОВАНІСТЬ ЮРИДИЧНИМИ РАДНИКАМИ УГРУПОВАННЯ ВІЙСЬК (СИЛ), ВІЙСЬКОВИХ ЧАСТИН	80

4.3. ОПЕРАЦІЙНЕ ПРАВО (OPERATION LAW)

Алієв Р. В. ОПЕРАЦІЙНЕ ПРАВО: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА	83
Вайда Т. С. ІННОВАЦІЇ КУРСУ СТРІЛЬБ ДЛЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ-2026 (НПУ) ЯК ПРАВОВА ОСНОВА УДОСКОНАЛЕННЯ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАВООХОРОНЦІВ-КОМБАТАНТІВ	88
Процюк Т. Б., Скриньковський Р. М. ПРАВОВІ ВИКЛИКИ ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СИСТЕМАХ ОЗБРОЄНЬ КРИЗЬ ПРИЗМУ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА	94
Змійвський Г. А., Горбатенко К. Р. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІЙСЬКОВИХ ОПЕРАЦІЙ: ВІД RULES OF ENGAGEMENT ДО ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	99

Похиленко І. С.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права та публічного управління
Київського національного університету
будівництва і архітектури*

ІСТОРИЧНІ ВІЙСЬКОВІ КЛАДОВИЩА У СИСТЕМІ ОХОРОНИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ: КОЛІЗІЇ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Постановка проблеми. В умовах повномасштабної збройної агресії проти України питання увічнення пам'яті загиблих набуває особливої актуальності. Історичні військові кладовища виступають не лише місцями поховань, але й об'єктами культурної спадщини, що формують національну ідентичність та історичну пам'ять. Водночас їх правовий статус залишається врегульованим фрагментарно, що призводить до виникнення численних правових колізій.

Аналіз наукових досліджень. Проблематика правового регулювання ритуальної сфери та похоронної діяльності неодноразово ставала предметом наукових досліджень. Зокрема, авторкою вже здійснювався комплексний аналіз правового регулювання надання ритуальних послуг, їх класифікації, соціально-психологічних аспектів та договірних відносин у цій сфері [1–5], що створює належне теоретичне підґрунтя для дослідження військово-меморіальної складової. Разом із тим у сучасній науковій літературі недостатньо уваги приділено саме історичним військовим кладовищам як об'єктам культурної спадщини, що обумовлює необхідність комплексного міжгалузевого аналізу.

Виклад основного матеріалу. Аналіз Закону України від 30.04.2026 № 4869-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо місць поховання загиблих (померлих) осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України» свідчить про формування нової моделі правового регулювання у військово-меморіальній сфері. Закон спрямований на впровадження єдиних підходів до створення, утримання та функціонування місць поховання загиблих захисників України, а також на розбудову мережі військових меморіальних кладовищ у регіонах. Такий підхід означає перехід від централізованої моделі до багаторівневої системи організації військових поховань.

Законодавець вводить нові правові категорії, зокрема, історичне військове кладовище – відведену в установленому порядку земельну

ділянку, що включає місця поховань, також може включати меморіальні споруди, будівлі та інші необхідні споруди для організації поховань загиблих (померлих) учасників Першої та Другої світових воєн, інших збройних конфліктів. Одночасно такі об'єкти інтегруються у сферу увічнення пам'яті про Другу світову війну, що наближає їх до категорії об'єктів культурної спадщини.

Формування мережі військових меморіальних кладовищ як структурних елементів Національного військового меморіального кладовища передбачає централізоване управління через державну установу, фінансування з державного бюджету та уніфікацію стандартів функціонування. Водночас органи місцевого самоврядування залучаються до процесу через відведення земельних ділянок та облаштування секторів військових поховань, що свідчить про поєднання централізації та децентралізації.

Нормативне забезпечення реалізації закону передбачає прийняття значної кількості актів Кабінету Міністрів України, що регулюють порядок поховань, перепоховань, утримання кладовищ, встановлення надгробкових споруд та фінансування. Така деталізація свідчить про прагнення до комплексного регулювання, однак водночас створює ризики нормативної фрагментації.

Викладені положення актуалізують проблему співвідношення військово-меморіального законодавства із законодавством у сфері охорони культурної спадщини. Історичні військові кладовища за своїми ознаками відповідають критеріям пам'яток культурної спадщини, однак законодавство не забезпечує їх повноцінної інтеграції у відповідну систему охорони.

Колізії проявляються насамперед у земельній сфері. Закон передбачає використання земель державної власності для створення меморіальних кладовищ, тоді як історичні кладовища як пам'ятки належать до земель історико-культурного призначення. Відсутність чіткої координації між цими правовими режимами створює потенційні конфлікти.

Інституційна колізія полягає у розмежуванні повноважень між органами, що формують політику у сфері ветеранів, та органами охорони культурної спадщини. Фактично формується паралельна система управління меморіальними об'єктами, що може призвести до неузгодженості управлінських рішень.

Цифровізація обліку поховань, передбачена законом, відповідає сучасним тенденціям, однак її відокремлення від державного реєстру

пам'яток культурної спадщини створює ризики дублювання інформації та ускладнення її використання.

Порівняльний аналіз свідчить, що у державах Європейського Союзу історичні військові кладовища, як правило, інтегровані у систему культурної спадщини. Так, у Франції військові некрополі перебувають під безпосередньою опікою держави. Зокрема, на офіційному ресурсі Міністерства збройних сил зазначено: «Однією з основних функцій держави є збереження військових поховань солдатів, які «померли за Францію» [6]. Крім того, законодавство Франції передбачає утримання таких поховань державою на постійній основі: «постійні поховання військових... групуються у спеціальних секторах кладовищ» [7].

У Німеччині система догляду за військовими похованнями має інституційно-договірний характер і реалізується через поєднання міждержавного співробітництва та діяльності спеціалізованих організацій. Зокрема, Угода між Урядом Федеративної Республіки Німеччина та Урядом Французької Республіки щодо німецьких військових поховань на території Франції 1966 року [8] встановлює комплексний правовий режим їх функціонування. Відповідно до статті 1 Угоди: «німецькі військові кладовища – це кладовища або їх частини, що містять виключно німецькі військові поховання і розташовані на землях, що належать Французькій державі». Згідно статті 2 «Уряд Французької Республіки забезпечує охорону військових поховань і постійне право спочинку загиблих»; при цьому ФРН уповноважується здійснювати утримання та благоустрій поховань за власний рахунок, а технічна реалізація цих функцій, як визначає стаття 8, покладається на створену ще у 1919 році спеціалізовану організацію – Народний союз Німеччини з догляду за військовими похованнями (Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge). Такий підхід свідчить, що догляд за військовими похованнями у ФРН здійснюється в межах складної моделі публічного управління, яка поєднує суверенні гарантії держави перебування, а також фінансову та організаційну відповідальність держави походження загиблих. Це забезпечує високий рівень правового захисту військових поховань і їх інтеграцію у систему збереження історичної пам'яті.

Спільною рисою європейських підходів є визнання подвійного статусу військових кладовищ (як місць поховання та як об'єктів культурної спадщини), що уможливило їх комплексний правовий захист та запобігало фрагментації регулювання.

В українському контексті доцільним є запровадження аналогічного підходу, який передбачатиме нормативне закріплення подвійного правового статусу історичних військових кладовищ, інтеграцію реєстрів та створення механізму координації діяльності органів державної влади.

Висновки. Історичні військові кладовища є складним міжгалузевим правовим явищем, що поєднує елементи військового, адміністративного та культурного права. Закон України від 30.04.2026 № 4869-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо місць поховання загиблих (померлих) осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України» закладає основу для формування системи військово-меморіального права, однак водночас актуалізує низку колізій із законодавством у сфері охорони культурної спадщини.

Вирішення цих колізій можливе шляхом гармонізації законодавства, запровадження подвійного правового статусу таких об'єктів, інтеграції інформаційних систем обліку та врахування європейського досвіду. Це сприятиме формуванню цілісної державної політики у сфері збереження історичної пам'яті та культурної спадщини.

Література:

1. Похиленко І. С. Правове регулювання надання ритуальних послуг // Часопис Київського університету права. 2015. № 4. С. 176–180.
2. Похиленко І. С. Класифікація ритуальних послуг // Юридичний вісник (повітряне і космічне право). 2015. № 4. С. 125–129.
3. Похиленко І. С. Соціально-психологічні аспекти надання ритуальних послуг // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія». 2016. Вип. 3. С. 178–188.
4. Похиленко І. С. Правове регулювання договору про надання ритуальних послуг // Часопис Київського університету права. 2017. № 1. С. 174–178.
5. Власова О. І., Похиленко І. С. Надання ритуальних послуг: юридичні та соціально-психологічні аспекти : монографія // *Pozamedyczne aspekty opieki hospicyjnej*. – 2018. – С. 396–430.
6. Les nécropoles // *Chemins de mémoire*. – URL: <https://www.cheminsdememoire.gouv.fr/fr/les-necropoles> (дата звернення: 06.05.2026).
7. Code des pensions militaires d'invalidité et des victimes de guerre. – URL: <https://www.legifrance.gouv.fr> (дата звернення: 06.05.2026).
8. France – War graves agreement // *Volksbund*. – URL: <https://kriegsgraeberstaetten.volksbund.de> (дата звернення: 06.05.2026).